

ШКОЛСКИ ЛИСТ.

Брой 15. У Сомбору 15. Августа 1867. Год. IX.

Школски Лист излази месечно дваред: сваког 15. и последиѣг ,
а Приятель србске младежи излази као додатак школскога Листа.
Цена е за оба Листа 4 Фор. на годину.

Мисли и изреке єднога од првих педагога новиєга доба.

УЧИТЕЛЬСТВО.

Учительска е служба тако пуна брига и терета, да е мучно равне јој наћи. —

Поштованѣ учителя. Поштујући и уважавајући своє учителѣ сваки народ сам себе поштує и уважава, а непазећи их или слепачки држећи, сам себе срамоти и слепцем прави. Поступайте с њима отлично, па ће отлични бити, и децу вашу отличним людма учинити; а ако с њима геачки поступате, мораю погеачити, и од ваше деце геаче извести. —

Понајвише зависи од учителя самих, да их свет отличн о поштує и уважава. —

Предусретати учителѣ с поштованѣм, па тим учинити, да се сами још већма поштују, и да своє звање све већма уважаваю, то е највредниј посао школских надзорника и властника. —

Првенство међу учительима. Међу учительима не признаем другога првенства, него, ма у којој класи ко био, први е онај, кои е задаћу школе најболѣ схватио, па се оти-на, да е животом и радом оствари и улепша. —

Не дає оно учителю важности ни отличия, шта и коме шта предає, већ како то чини, и какав е собом. —

Благостанѣ учителя. У воћарству, свиларству, чедарству, єдном речи, у економіи домаћој и польској има за учителя великих благослова. —

Учителы валя међу собом да начине друштва, и да их све на далѣ разшире, с вароши на цео срез, целу провинцию,

сви скупа. Међусобним договорима, саветима, науком најбољће учитељи поправити своје материјално и морално стањѣ. —

Од учитеља изабрати представници, то су едини позвати заступници учитељске ствари у држави. —

Својства учитељска. На учитељу није поглавито само знањѣ и сама вештина. —

Може ко најученији човек бити, па да опет у школи уз малу децу баш ништа не вреди. —

Ко није побожан човек, он није за учитеља, ма све знао и све умео. —

По томе се најбољће зна, ко је за учитеља: ако све о томе мисли, да се у званју свом све болће изобрази; ако му је све радованје само с децом и међу децом тако, да му нема душа мира без њих; ако му је све задовољство само у школским часовима и у школском раду, и ако не може ни часа да буде, а да себе ил' другога не учи, не васпитава, не подстиче на науку, не развија телесно ил' душевно. —

Ваљаност учитеља држи и у овом треме: ако се радује са истином и непрестано је тражи и испитује; ако се радује с децом, и непрестано их тражи и учи; ако се радује са својим званјем, и непрестано у томе савестно дела. —

Тешко седу и општини, ако дечији учитељ није човек озбиљни, ако није озбиљје главна црта цјгове душе, и ако није дубоко схватио озбиљност живота, особито свог звањја.

Учители, што ће народ да уче, треба да су најваљанији и најделателнији люди у целой нацији. —

Христос Спаситељ остаје вечити идеал свију учитеља и васпитатеља. —

Учитељ је дотле ваљан, док учећи се сам све се болће изражава, а уз то стара се, да младачки дух одржи, па младачком снагом да ради. —

Изображенје учитеља. Богословска школа ако ће бити најбоља, није кадра да онако изобрази учитеља, како их данашње време иште; за то је само приправничка школа. —

Највећа мана приправничких школа из прошлих времена била је то, што се само гледало, да се изобразе учители у школској вештини, а није се старало, да се и мушке врлине у њима развију. —

Ја сам за то, да приправници скупа станују; само је ту можно ухватити рачун о њиховом владанју, способности, теж-

има. Кад их човек непрестано око себе има, онда и зна, шта на ком, а шта ние. —

У приправничкой школи валя найвећу важност полагаати на науку религиозну. —

Изображаванѣ приправника има бити сасвим практично. Учећи децу имаю се сами учити и научити томе. Пре свега нужно ѣ, да сами све виде и искусе, шта и како све бива у школи, па ту да се извештбаю у учительском раду. Као што се вештак и занатлиа најболѣ за свою струку изобрази у најбольой радионици од своѣ струке, тако и најболши учитель у најбольой школи. И учительски ѣ рад сасвим практичан; ту одлучивати теорию од праксе нема смисла. Голом теориом не поста нико валян учитель, то јошт одтуђи од правог позива; зато ѣ валяна основна школа најпоглавития потреба уза сваку приправничку школу. —

Данас се иште од приправничке школе, да своѣ питомце задане любавлю према деци и учительском званю, да у њима развие и оснажи свест о изображеню свом и свога народа, а езгро тог, да развие у њима религиозна начела и волю, да их научи на живостан рад око тога, и да научи, да буду будилници народне свести и народне снаге. —

Педагогija. Я мрзим на сваку боядисану Педагогию била то римско-католичка или еванђеличка, и оћу само чисто природну, по людской нарави схваћену Педагогию, ер само ѣ то права людска, чиста од свих самовольних погледа и самовольних станива. —

У педагогии основаной на антропологии (а само ѣ то еди-ни прави основ) не зна се ништа о првобитном невалялству човечие душе, него се зна и виде у свима людма исти душевни (психични) елементи, кои по себи и од себе нису ни зли ни добри, но само на обое кадри, и кои код сваког човека у особной смеси исчисляваю лични комплекс од природених кадрости. Те кадрости у той смеси има педагогija до може видине да развие, али да пази, да та лична смеса задржи свой првобитни карактер, а не да се исквари и начини накарада. Ту личну смесу гаити, то ѣ задаћа за праксу од васпитаня. —

Без познаваня психичких поява ние можно да воспитатель свесно дела. Без валяне психологии нема ни валяне педагогии; па пошто нам у овом од психология на немачком езику Бенекова најболѣ помаже, то би се за сад само ове држати морали. —

Данас има написано различних системата и теория о васпитаню, те зато се од данашниѣг учитеља и не иште, да се искључно држи ове ил' оне, него, да их све проучи, па да ступи самостално и самосвестно на рад, и да има срца, да слободно мисли, да добро схвати дух и правац данашниѣга времена, што све силовито напред гура и тера, па тежећи за истином и ни длаке од нѣ не одступаюћи, вучен любовљу човештва, да се и сам својски подухвата на решавањ задаћа данашниѣга времена, у колико их школа и педагогија решити има; иште се, да се задуби у човечию нарав, и учительску задаћу и вештину; иште се, да буде савршен, да буде прави и единце учитель, ни више, ни мањ, ни друго шта. —

ВАСПИТАЊ И ВАСПИТАТЕЉ.

Ни едно дете не дође на свет ни добро, ни зло, већ само донесе склоности на обое, па како се ове ил' оне од њих пре и већма развию, онако и буде. —

За то нема у нас правих људи, ер нема правога васпитатеља.

Васпитатељу треба да е човечија нарав прва светиня. —

Ко не познае сва својства човечије душе, и не познае средства и начине, како се та гаити имаю, тај није за васпитатеља ни за учитеља. Жалостан е оно вртар, кои незна ни својства биља, ни средства и прописа за гаењ. Слепачки рад није вештачки; незналица ће за цело сто пута покварити и порушити, док едаред случайно шта добро уради. —

Човечија душа и ум има да се развије свако по собственности својства, и тих собственим психологичким и педагогичким правилима. — Само е тако можан прави развитак. —

Што се раније почну та урођена способности будити, то се и пре и болѣ, а што поздније то теже и лоше развию и теже до снаге дођу. —

Поедино способство тим теже се пробуди и оснажи, што се дуже у дремежу и чами остави, а међутим се друга већма развию и оячаю. Зато е задаћа у васпитаню сва својства хармоничко будити и развити, и то телесна као и душевна, а не да се развија едно на уштрб другога, као што то бива обично. —

У васпитаню не изчекуј много од говорканя, светованя, караня, још мањ од псовке и грдњ, већ све од рада. —

У васпитаню е пример поглавито средство. Више се ту учи-

ни делом, него саветом. Ради па ће ти и деца радити. Говори истину па ће и они истину говорити. Што год хоћеш да деца раде, ради најпре сам. —

Ко хоће другога да учи, да буде поштен и ваљан, ваља да е сам таки. Ко то није, ни другога ненаучи. —

Закраћиванѣм неискорени зла, већ тим, ако на место њих лепше шта подметеш. —

Спољашню углађеност неби ваљало истеривати вештином; она ваља као род душевног изображења и моралних појмова, да сама собом доспе. —

Шљонак не ваља да сјае ватром драга камена. Човек, што е само с поля углађен опачи е него ошећерени отров. Спољашна углађеност без унутрашњег изображења наоружа уљу са најотровниим оружјем. Зликовац пека остане и с поля груб, да га одма сваки позна, па да се од њѣга бар клони, ако неће да га гони. Изображавајте дечие срце и ум, па ће спољашност сама од себе лепа изаћи. —

(Продужиће се.)

Преглед предмета

ков е у јавном Србском Учительишту Сомборском год. 186%. и 186%. редовним приправницима учительским, главни приправнички наставник предавао.

В. НАУКА О УСТРОЈСТВУ НАРОДНИХ ШКОЛА и ПО- ВЕСТНИЦА ВАСПИТАВАЊА И ОБУЧАВАЊА.

І. Наука о Устројству Народних Школа

Задатак и определенѣ народне школе. Врсте народних школа. — Заводи за чувањ и васпитанѣ мале деце од 3—6 године. — Праве народне школе.

Надзор народних школа. Народна школа е общински завод; она е обвезна за сву децу. Вероисповедни значај народне школе. — Ђзик учениа и саобраштавања у србској народној школи. — Помешане србско-романске школе. —

Обичне еднокласне основне школе са три одељена, и вештина која се у њима изискуе. — Двокласне основне школе.

Женске школе и васпитанѣ и ученѣ женске деце. Женски ручни пслови. —

Главна основна школа са 4 разреда. Недељне и шегртске школе.

Поделенѣ школскихъ часова, и ред коимъ предмети едан за другимъ долазе.

Здания школска. Школске собе и намештаи. Школско дво-риште.

Свойства валяногъ учителя, од стране тела, разума и благо-правности.

Дужности учителѣве у школи. Свакидашнѣ приправлянѣ за обучаванѣ. — Дужности кад ученици у школу долазе.

Школска молитва. Учитель за време школскихъ часова, и после овихъ.

Учитель на каталогу и у цркви при богослужению.

Васпитаванѣ деце у вери и побожности. — Учитель као певац црквени.

Јвни испити, премештанѣ ученика, и отпуштанѣ у јвни живот или на висше науке.

Отношай учителѣв према свештенству.

Дужности учителѣве према поглаварству, према обштини и према дечимъ родителѣма.

Школски записници и школске свечаности.

II. Повестница васпитаваня и обучаваня.

Приступ у ову науку. Нѣна корист по учителѣ. Васпита-ванѣ код древнихъ народа, особито код Китаяца, Индиянца, Египтяна, Халдеаца и Персиянца.

Васпитанѣ код Єлина и Римляна. —

Начела васпитателска најславниихъ грчкихъ мудраца.

Уплив християнске вѣре на васпитанѣ народа у прва че-тири вѣка нашегъ леточисленя.

Обраћанѣ Славена у веру Христову, и уплив византинске просвете на Бугаре, Србе и остале Славяне. —

Станѣ просвете у западној Европи од 800—1600. године, у краткомъ прегледу.

Јаи Амос Коменски и нѣгова Дидактика. —

Џон Локе. — Херман Аугуст Франке, и школа пиети-стична. — Фенелон као васпитател, и нѣгове мисли о васпи-таваню женскога пола.

Доситей Обрадовић философ и учитель народа србског, и мудра изреченя нѣгова, коя се на васпитанѣ и изображаванѣ односе.

Русо, и уплив нѣгове науке на изображаванѣ.

Фридрихъ Рохов, — Игњат Фелбигер и нѣгове заслуге за подизанѣ школа код народа у Аустр. царству. —

Школе србске у другој половини 18 вѣка.

Теодор Јанковић Мириевски, Аврам Мразовић, и Стефан Вуяновски. — Јован Раић и први србски Православни Катихизис.

Јован Хайрих Песталоцие и наочигледно обучавањѣ.

Главна педагогична начела Песталиоцина, сакупљѣна из његових списа.

Србске школе у 19. столећу. Оснивањѣ Препарандије србске у Сомбору год. 1812. —

Поглед на ускрснуће народне просвете у кнежевини Србији. Поправљањѣ јавног обучавања у србској Войводини.

Наука о устройству школа предае се по рукопису изведеном из ових књига: Народна школа од др. Ђорђа Натопшевића, *Methodenbuch für österreichische Volksschule*.

Повестница васпитавања и обучавања списана е по делима: *Schulpraedagogik von Berthelt*; Историја Педагогије од Д. Матића, а нешто е изведено из књиге: *Geschichte der Paedagogik von Dr. Karl Schmidt*. — Седмично 2 часа.

Г. Р А Ч У Н.

I. У првом течаю.

1. Рачун на памет, успоред са упутством како се овај предмет у I. и у II. разреду основне школе учи. Поступак при ученом рачуна од 1—10; од 10—20; од 20—100; са употребљѣњем рачуналке и рачунских штица. Поступак при ученом напаметног рачуна у броввима већим од 100 у сва четири вида рачунања. — Из цене единства изпаћи цену задатог вишества.

2. Ученѣ писменог рачуна са целим едноименованим и више именованим броввима. — Уз сваку лекцију, дае се упутство како се има писмени рачун у I. II. и III. разреду основне школе учити. — Седмично 1 час.

II. У другом течаю.

Понављањѣ рачуна напамет као у првом течаю.

Наука о дѣлимости броева. Рачун са обичним и десетичним разбитцима. Двоставнички рачун, и овога употребљѣњѣ у III. и у IV. разреду нар. школе. Одношаи и суразмерности. Суразмерност права и изврнута. Разрачунаванѣ лихве. Правило дружевно. Талијанска практика.

Уз сваку радњу упућую се приправници у томе, како се рачуни ови у висшим разредима србске главне школе и у ва рошким основним школама предавати имаю.

Додатак. У другом приправничком течаю, у часовима рачуна повторава се из Геометрије следећа наука:

О правим и кривим линијама; о равнотекућим линијама; о угловима о кружној линији; о троугловима; о четвороугловима и полигонима. — Прорачунањ сдржаја и површине четвороуглих и троуглих и округлих простора.

Вешти ученици све ово су и цртали. —

Уз то јошт вештању се приправници у познавању тела геометричких, као што су призма, коцка, пирамида, ваљак, круга, и соха.

При учењу рачуна наставник се држи упутства и рачуница Хенчелових и Шолцових. Ученици употребљују књиге: „Методика рачуна на памет за србске школе“ књига Упражнявања у Рачуну, и Методика рачуна с цифрама од Мочника. — Практична вештања из Рачуна и Геометрије задавана су понајвише по књизи: *Rechnungsübungen für die Wiederholungs und Fortbildungsschulen.* Wien 1863. —

За рачун и Геометрију у II. течаю седмично одређен е едан сат.

Д. ОБШТИ ЗЕМЉОПИС.

У првом разреду.

1. Небесна тела уобште. — Сунце, планете, стоље звезде, репатице. —
2. Земља. Докази да е земља округла. Видокруг. Равнители, полуданик и остала кола и тачке на земалској кругли и њихово значењ.
3. Обртањ земљ око своје осовине, и около сунца. Дан и ноћ. Година.
4. Месец и њгова появљенија. Помрачења сунца и месеца.
5. Унутрашњост земљ. Њна кора. Узроци земљтреса и огњдишућих брда.
6. О ваздуху. Появи у ваздуху.
7. Поясеви земалски. Поднебије, и производи у сваком поясу.
8. Вода и земља. Делови земљ. Светско море и овога поделенија. — Мореузи и земљузи. Острова и полуострова.
9. Мора што припадају Атланском океану.
10. Планине и равнице.
11. Реке и езера особито у Европи.
12. Племена людска и народи.
13. Народи по вероисповѣди.

14. Земљ и народи у политичком обзиру. —
 15. Царство Аустриско.
 16. Балканско Полуострово, и
 17. Кратки преглед царства, краљвина и осталих држава у Европи.

Е. ОТАЧАСТВЕНИЦА.

(У П. течјо.)

І. Описаније земаља круне угарске.

1. Краљвство Угарско. Земљ што припадају круни угарској. Положај. Границе. Простор. Плодовитост земљ.
2. Планине. Равнице. Рѣке и Ђзера.
3. Народи у Угарској по народностима, и по вероисповеди. Земалски производи, трговина и саобраштај. Поделенї.
4. Средоточна Пештанска жупанија.
5. Бачка жупанија.
6. Остале жупаније у округу с ове стране Дунава, и знатна места.
7. Округ с оне стране Дунава.
8. Округ с ове стране Тисе. —
9. Округ с оне стране Тисе. Кунски, Јазички и Ајдучки округи.
10. Банат с србско-банатском краином.
11. Срем и варадинска пуковнија.
12. Остала Славонија с својом краином.
13. Хрватска провинцијална.
14. Вобна краина у Хрватској.

ІІ. Црте из Повестнице.

1. Хуни Словени. Обри. Сеоба Срба и Хрвата из закарпатских предела у садашњи њихове земљ.
2. Крштенї Славена.
3. Св. Стефан установљава краљвство угарско године 1000 после Христа.

Срби од VIII. до края XI. века. Краљ србски Владимир.

— Урош жупан србски, и Бела II. краљ угарски.

4. Осниванї Неманьине династије.

Св. Сава Архиепископ србски. Краљви србски из дома Неманьиног. —

5. Татарско опустошаванї у Угарској год. 1241. Бела IV. Победе Хрвата и Сремаца над Татарима на Гробничком пољу. — Србски краљ Урош у свези са Белом IV. Србски

кралѣви у сродству са последњим кралѣвима угарским из Арпадовога племена. —

6. Стефан Душан Силни цар србски и Велики Людевит кралѣ угарски.

7. Пропаст царства србског на Косову. —

8. Сигисмунд и Албрехт кралѣви угарски. — Ђурађ Бранковић деспот србски, и права народу србском у Угарској од краља Албрехта дарована.

9. Век Хунядиев у Угарској с обзиром на дѣла краља Матије Корвина, и на заслуге Србаља у то време Угарској чинѣне. — Змај Деспот Вук, и кнез Павао.

Освојењ Србије, Босне и Херцеговине од Турака.

Деспоти србски у Угарској на свршетку XIV. и у почетку XV. века.

10. Навала Турака у Угарску и пропаст код Мухача.

11. Фердинанд I. кралѣ угарски и Јован Запоља, — Јуначка дела Србаља у Угарској под предвођењем Јована Чарнојевића и Павла Бакића.

12. Максимилијан I. кралѣ угарски. Обсада Крупе и Сигета.

Срби за време турско-угарских ратова под кралѣвима Рудолфом, Матиом, Фердинандом II. и Фердинандом III.

13. Леополд I. Ослобођењ Угарске од Турака и заслуге Србаља у том јуначком делу. Прелазак Србаља у ове земљѣ с Арсенијем Чарнојевићем. Права Србљима дарована. — Карловачки мир. —

14. Јосиф I. и Карло VI. (III.).

Пожаревачки мир и овога послѣдице. — Губитак Београда и Србије. Прелазак Србаља с патријархом Арсенијем Јоановићем Шакабентом.

15. Марија Терезија краљица угарска, Јосиф II. и Леополд II.

Ж. Е К О Н О М И Ј А.

У првом течаю.

Каква мора бити земља коју хоћемо да засејемо.

Различите врсте земљѣ.

Саставни делови растиня.

Стихије или првоосновци из којих се растинѣ састоје, и шта из хемије сваком разумном земљѣдѣлцу знати ваља. —

Уплив ваздуха, влаги, светлости и топлоте на живот растиня —

Одкуда добия рану растиня.

Ћубре и наука о ыубрету.

Различите врсте ыубрета.

Ћубриште или сметиште, и простиранѣ под марву. —

О школском врту. — Воће, сеянѣ и расађиванѣ младица. — Каламленѣ, спаянѣ, оченѣ. Пресађиванѣ младица у воћњак и уређенѣ воћњака. — Седмично 1 сат.

II. У другом течаю.

Како се може деци земљдѣлство омилити. — Оранѣ, уга-ренѣ и ыубренѣ и радња око ране. — Предива; репац; маунасте бильке. Обделаванѣ ливада. Детелина. —

Воћарство. —

Сточарство. Нега краве и коња. —

Свилодѣлство. —

Све ово учи се по рукопису учителѣвом из слѣдећих извора састављеноме: *Das goldene Buch der Landwirtschaft von Fernand Stamm*; Нега краве, од Дра Ћорђа Натошевића; *Selyem tenyésztés Magyar Országban írta Göntzi Pál*. — Свилодѣлство од Фр. Клаића и др. —

Књижице о челарству и о држаню домаће живади од Дра В. Хамма, даване су побдинце приправницима на прочита-нѣ, одкуда су они поучавали се и бележили што им се важно чинило, па после белешке саученицима своима саобштавали.

У каламленю вештбали су се приправници другог течаја у воћњаку вароши Сомбора.

За предаванѣ ове науке у II. течаю прописан є єдан час преко седмице.

3. НѢМАЧКИ ЄЗИК.

У оба течаја заєдно.

Практично немачко єзикословлѣ за III. и IV. разред србских главних школа. По овой књизи уче се приправници немачкоме єзику, и вештбаю се у превођеню на србски и са србског на немачки. На свршетку године понове науку граматичну и вештбаю се у правопису. — Седмично 1 час.

II. МАЂАРСКИ ЄЗИК.

У оба течаја заєдно.

Писанѣ и читанѣ. Разумеванѣ и ученѣ речи. Главна граматична правила с превођенѣм с мађарског на србски, а с најнапредним ученицима и са србског на мађарски.

Читано е из мађарског буквара, а за ученѣ езикословља и за превођенѣ употребљавана е књига: „Кратак наук мађарског езика по Шамярню од Милована Јанковића, Н. Сад 1865. (од §. 1—72.) — Седмично 1 сат.

Учительски испити у србском учителѣишту.

Наш обштелюбљиви и велеуважени школски саветник гос. Др. Ђорђе Натошевић, као краљѣвски повереник за овогодишњи приправничке и учительске испите приспео е у Сомбор у Недељу 23. Јулија. — То вече омладина приправничка давала е по други пут беседу, на коју е и г. саветник, чим е с пута приспео, на позив омладине дошао. Беседа ова састојала се из педагогичних и родољубних предавања, декламовања и певанја народних песама. На нѣој учествоваше ланьски и овогодишњи приправници, а гостию бияше веома много.

У понедељак 24. Јулија започети су испити о способности учительској. Наипре су полагаали испите овогодишњи свршени приправници, затим они, кои су ланьске године други приправнички течай свршили, али због ратних околности нису у своје време испита положити могли. После тога испитивани су они учители, кои допуштенѣ имаћаху за полагањѣ или подпуног учительског испита, или само практичног учительског испита или испита за учительство у срб. школама. — Напоследку 29. Јулија положили су испит прве приправнице учительског звања на обште задовољство како госп. повереника тако и одабраног обштинства овдашњѣг.

Држим. да е на свом месту, у школском листу саобштити поединце какав е успех наших приправника, кои ове године учительски испит положише, нека знаде Србство какви су они младићи, кои се у учительској школи нашој сада изображавају, да роду свом као васпитатељи млађаног нараштаја послуже.

У другом приправничком заводу било е ове године 27 приправника, од коих су пре ступања свога у овај завод осморица свршили трећи реални разред, петорица четврти, петорица пети, и петорица шести гимназиални разред, двојица свршила су богословију.

Знати валя да се савршенима приправницима нашима, по што испит о способности издрже, по успеху њиховом у наукама и вештинама што се овде предају, и по практичној вештини у обучавању осведоченој на покушајма у овдашњим основним разредима, издае сведочба о способности за одправљањѣ учительског звања: 1. у главној основној школи; 2. у основној и у нижим разредима главне школе с препоруком; 3. у основној народној школи с препоруком, и 4. просто у основној школи. Кои нису кадри испит с довољним из свию предмета успехом издржати, ти се упућую да течај школски понове; но оваких приправника ове године у другом течају имали нисмо, и по томе су сви овогодишњи приправници другога течаја — изузимајући еднoг, кои се на две неделѣ пред испит разболио и кући отишао — учительски испит положили. Од ових за учителѣ у главној школи са особитом препоруком проглашени су: Јован Стојанов из Пардана, Димитрие Нешковић из Нов. Сада и Александар Кузмановић из Кларие. — За учителѣ у основној и нижим разредима главне школе проглашени су: Јован Жупунски и Ђорђе Јаковић из Сараволе, Стеван Арсеновић и Младен Средовић из Сомбора. — За учителѣ у основним школама с препоруком проглашени су: Филип Шпадиер Црногорац, Прока Милошевић из Павлица, Вићентије Айваз из Срб. Крстура, Велько Петровић из Мартоноша, Лазар Станоев и Јован Канурић из Сомбора, и Лазар Удицки из Кикинде. Остали приправници проглашени су просто за учителѣ у основној школи, но и међу овима заслужую да се по трудолюбию и знању своме у обзир узму: Михаило Стојановић Вршчанин, Александар Вуић Туринац, и Милош Груић Шиђанин.

Године 186%. прекинут е био течај школски због ратних околности и нису држани испити, с тога су сви приправници, кои су поменуте године други приправнички течај свршили, по наредби правителствоној ове године 26. 27. и 28. Августа испит о учительској способности полагали. Овакових приправника било е 17, али е едан добровољно течај поново, и потом е са овогодишњим приправницима заедно испит положио, а едан од свию најизврсних по имену Стеван Стоичић, приправља се у Швайцарској за професора Педагогие. И тако овом приликом њих петнајсторица учительски испит положише. Од ових за учителѣ у главним основним школама са особитом препоруком проглашени су: ГГ. Димитрие Милоше-

внѣ учитель Осечки, Стеван Милашиновић учитель у Руми, Лазар Јосимовић учитель у Моолу, Милош Летић учитель у Федварцу. За учителя у основной и у нижим разредима главне школе с препоруком проглашен е г. Авакум Травань садашњи учительски заступник у Денти. Остала десеторица проглашени су за учительѣ у основной школы. —

(Продужиће се.)

ПРВИ ИСПИТ СРБСКИХ ПРИПРАВНИЦА У СОМБОРУ.

Читаоцима Школског Листа познато е, да се 25. Јулиа прошле године започео овде ванредни течай за приправљивѣ учительница србских. Тай течай трајо е 12 пуних месеци. Редовних приправница било е седам, коз су све с великом прилѣжношћу и заузиманѣм училе се. У овом течаю држали су предаваня, из чистог родолюбля бесплатно, сви наставници учительско-приправничког завода, на име госп. катихета Димитрие Поповић, главни приправнички учитель Н. Ђ. Вукићевић, учитель краснописа г. Ђура Теодоровић и учитель пояня хармоничног г. Никола Груић. Приправнице су по смислу наредбе кр. угарског наместничког савета од 23. Јануара 1866. брой 88.557. училе следеће учевне предмете: Науку християнску, Библичну повест старог и новог завета, Читанѣ и тумаченѣ Еванђељия, Педагогию, Дидактику, Метод с познаванѣм и употребленѣм школских књига што се у народной школы читаю и по коима се учи; Рачун на памет и на табли са целим бровнѣма и обичним разбитцима, Србски ѣзик са писменим саставцима, земљопис с отачаственицом, и краснопис. Осим тога вештбале су се оне овде у читаню и разумеваню Часловца и Псалтира, у читаню немачком (относно мађарском) с разумеванѣм, и у елементарном црквеном пояню.

Вис. краљ. угарско министарство просвете, на извештај Управительства учительско-приправничког завода, одобрило е овај ванредно и покушая ради отворени течай за приправнице, и допустило е наредбом од 3. Јулиа о. г. бр. 5493. да све редовне приправнице, на име: госпођа Софѣя удова Јорговића рођена Райковићева, и госпођице Анђељия и Софѣя Ракићева из Сомбора, Милица Борићева из Новог Сада, Ђлена Николићева из Сенте, Емилија Горянчева из Буковара, и Софѣя Стефановићева из Сомбора редовно прописани учительски испит

положити и по овоме сведочбе о способности за учительнице србске добити могу. Осим ових редовних приправница, по допуштеном кр. угар. намест. савета још пре полдруге године добивеном, училе су приватно педагогичке науке, госпођице: Анка Јанковићева учитељица женских ручних послова у Србобрану, и Наталија Ђорђевићева учитељица женских ручних послова у В. Бечкереку.

Све ове приправнице полагале су учитељски испит 29. Јулија пре и после подне. Осим госп. кр. повереника Дра Нагошевића, и испитног одбора, на њму присутствоваше неколико отмених госпођа и честитих грађана, сви учитељи и сва приправничка омладина. Испит е испао на подпуно задовољство господина кр. повереника, и кад се у обзир узму те околности, што су прве приправнице наше без сваких предходних гимнаसиских и реалних наука у овай завод ступиле, што су само 12 месеци с науком овде пробавиле, и што су професоритек нузгред покрај редовних своих дужности науке њима обашка предавати могли; то се онда можемо дичити и поносити са овим нашим првим приправницама, и морамо њихову приљбност и оданост к учитељском послу јавно похвалити. — Успех ових наших приправница, као и свию редовних приправника изложен е у разредници, која е путем штампе јавности предана. Осим тога све су ове приправнице веште још и у ручним женским пословима и способне су за обучавањ деце у плетено, везу белом и отвореном, у шивеном кошуљу и у свима осталим пословима, а неке између њих веште су још и у кроеню и шивеном женских хаљина као и у држаню куйне и вођеном домаћег газдованя. — Оцена из женских послова због тога није се могла приправницама у сведочбе уписати, што овде у месту нема засада женске особе, која би овлашћена била, да их из тога испитуе. —

Све како редовне тако и приватне приправнице проглашене су да су способне за учитељице у србским народним основним школама. Као такове ми их препоручуемо нашим общинама, које потребују учитељице за своју женску децу, и надамо се, да ће оне својом великом наклоности к учитељском послу, њжним поступањем према деци, трудолюбљем и званјем, препоруку ову подпуно оправдати, и по времену достойне васпитатељице србских девојчица бити,

Пошто е први овай покушај с приправљањем честитих младих србкиња за учитељице срећно испао, препоручуемо свест-

ном общинству нашом, да се постара, како би се скорим овде отворило редовно васпиталиште и образовалиште србских учительца, а родолюбце и родолюбкиње позивамо да оснивају стипендије за подпору оних србског рода кћери, које би се одважити хтеле приправницама постати. Ко ову племениту ствар с одушевленјем прихватио и подпомагао буде, више ће добра србском роду учинити, него са подпомаганјем и изучаванјем ђака на високим школама; ер за сада Србству пре свега треба ово троје: добре девојачке школе по варошима и по селима; ваљане учительце србске, које се морају за позив свој достојно приправити, и ваљане материце, које ће Србчад добро одрањивати, васпитавати, те учинити, да се препородимо, да постанемо свестни и врстни чланови Славјанства и човечанства.

УПРАЗЊНА УЧИТЕЛСКА МЕСТА. У Бачкој епархији упразњена су ова учитељска места:

1. У Моолу, у девојачкој школи, плата 230 фр. пола сесие земљѣ 2 хвата дрва, сламе за огрев и стан.

2. У Моолу, у другом разреду мушке школе, плата 230 фр. 63 фр. у име огрева за школу и за учитеља, 2 хвата дрва и пола сесие земљѣ.

3. У Д. С. Ивану, плата 105 фр. 30 пож. наполице, 15 мерова вчма, 6 пласова сена, 3 хв. сламе, 3 хв. дрва, 100 фунти меса, 30 фунти лоя, 1 меров пасуља, 40 фунти соли и стан.

У Гложану, плата 105 фр. 25 пож. жита, 10 пож. вчма, 5 пож. кукуруза, 3 хв. дрва и топице сламе и стан.

Молбенице до 25. Августа имају се поднети ч. консисторији у Новом Саду.

У протопресвитерату Митровачком у архидијези, упразњена су ова учитељска места.

1. У Руми, на сва четири посебна разреда главне основне школе, плата е свакога учитеља 315 фр. и 6 хв. тврдих дрва.

2. У Буђановци, с платом 210 фр. 20 пож. жита, 12½ пож. кукуруза, 4 хв. дрва и 4 фунте свећа.

3. У Брестачу с платом 168 фр. 25 пож. жита, 6 пож. кукуруза, 6 хв. дрва, 6 фунти свећа.

4. У Петровци, пл. 168 фр. у готову новцу, 40 пож. жита, 6 хв. дрва и 6 фунти свећа.

Још су упразњена учит. места у Кралјевци, Мали и Велики Радинци, Путинци, Сибачу, и Шульму.

У карловачком протопресвитерату упразњена су ова учит. места: у Беочину, у Врдику и у Каменици.

Издае и уређуе Никола Ђ. Вукићевић.

Брзотиском Андрије Вагнера и друга.